

Szczepan Czarnecki, Agata Tatarenko

Szczyt NATO w Wilnie w perspektywie Republiki Czeskiej

W dniach 11-12 lipca 2023 r. w Wilnie na Litwie odbył się 74. szczyt szefów państw i rządów NATO, którego kluczowymi tematami były: obrona państw członkowskich Sojuszu w odpowiedzi na agresję Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, rozszerzenie NATO, globalne partnerstwo oraz pomoc dla Ukrainy. Czeskiej delegacji podczas szczytu przewodniczył prezydent Petr Pavel, któremu towarzyszyli minister spraw zagranicznych Jan Lipavský i minister obrony Jana Černochová. W trakcie szczytu uzgodniono m.in. potrzebę kontynuowania i wzmocnienia praktycznego wsparcia dla Ukrainy w jej obronie przed rosyjską agresją oraz zatwierdzono wieloletni plan wsparcia, odbudowy i modernizacji ukraińskich sił zbrojnych. Czeska delegacja potwierdziła w Wilnie swoje poparcie dla członkostwa Ukrainy w NATO oraz w UE po zakończeniu wojny, poświadczając także swoje działania na rzecz intensyfikacji współpracy w ramach Sojuszu, zwiększenia potencjału militarnego i wzrostu wydatków na obronność państwa.

Czeska delegacja w Wilnie. Podczas szczytu Sojuszu Północnoatlantyckiego w Wilnie w dniach 11-12 lipca 2023 r. Republikę Czeską reprezentowali prezydent Petr Pavel, minister obrony Jana Černochová (ODS), minister spraw zagranicznych Jan Lipavský (Czeska Partia Piratów) oraz szef sztabu generalnego Czeskich Sił Zbrojnych Karel Řehka. Podczas szczytu minister Lipavský wziął udział w nieformalnym spotkaniu ministrów spraw zagranicznych NATO i Szwecji z ministrami spraw zagranicznych państw partnerskich: Mołdawii, Gruzji, Bośni i Hercegowiny oraz Wysokim Przedstawicielem UE do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa. Głównym tematem spotkania było wspieranie zdolności obronnych i bezpieczeństwa w celu wzmocnienia odporności i obrony państw przed rosyjską ingerencją. Minister Lipavský wezwał również do pełnego wsparcia państw zagrożonych agresywnymi działaniami Rosji i potwierdził determinację Republiki Czeskiej do dalszego finansowego wspierania tych wysiłków, potępiając również skierowane wobec Mołdawii destabilizujące działania Rosji. Lipavský podkreślił także znaczenie strategicznej jedności między NATO i UE oraz potrzebę współpracy i zapewnienia ścisłej koordynacji i spójności pomocy.

Udział prezydenta. Szczególne znaczenie podczas szczytu w Wilnie miała obecność prezydenta Republiki Czeskiej Petra Pavla, który w przeszłości przewodził komitetowi wojskowemu Sojuszu. Z uwagi na pełnione wcześniej funkcje szefa Sztabu Generalnego Czeskich Sił Zbrojnych (2012-2015) oraz szefa Komitetu Wojskowego NATO (2015-2018), Pavel brał już udział w szczytach NATO, jednak w Wilnie po raz pierwszy wystąpił w nowej roli jako prezydent Republiki Czeskiej. Jego doświadczenie oraz merytoryczne przygotowanie podkreślały zarówno czeskie, jak i zagraniczne media. Na początku szczytu prezydent Petr Pavel wygłosił przemówienie na NATO Public Forum. Omówił m.in. aktualne zagrożenia dla bezpieczeństwa, takie jak rosnący wpływ reżimów autorytarnych na świecie i presja, jaką wywierają one na społeczność państw demokratycznych. W czasie szczytu Sojuszu Północnoatlantyckiego prezydent Republiki Czeskiej podkreślił również, że należy dalej wzmocnić obronę wschodniej flanki oraz zdecydowanie wspierać Ukrainę i prezydenta Wołodymyra Zełenskiego. Prezydent Republiki Czeskiej poparł również przyjęcie Ukrainy do NATO po zakończeniu wojny. Szerokim echem zarówno w Republice Czeskiej, jak i poza jej granicami odbiły się słowa Petra Pavla na temat spadku masowego poparcia dla Ukrainy, które będzie przejawiać się w przekazywaniu mniejszej ilości broni i amunicji. Pavel wskazał, że wpływ na to będzie miała zbliżająca się kampania przed wyborami prezydenckimi w USA w 2024 r. Z tego powodu okno możliwości dla ukraińskiej kontrofensywy zamknie się pod koniec bieżącego roku. Po tej wypowiedzi część

czeskich komentatorów oskarżyła prezydenta o defetyzm. Wywołała ona także negatywne reakcje w ukraińskich mediach.

Silniejsza wschodnia flanką NATO. Wzmocnienie międzynarodowych formacji na wschodniej flance NATO, będące kluczową częścią nowych planów kolektywnej obrony Sojuszu, które były omawiane w Wilnie, spotkało się z odezwą Republiki Czeskiej. Już na początku szczytu, odnosząc się do obecnych założeń, przewidujących stopniowe zwiększanie liczebności żołnierzy w każdej z ośmiu grup bojowych wschodniej flanki, prezydent Petr Pavel powiedział, że Republika Czeska wniesie znaczący wkład w plan NATO dotyczący wzmocnienia międzynarodowej grupy bojowej w Lešť na Słowacji, która powinna zostać zwiększona do poziomu brygady. Finalnie Republika Czeska będzie miała na Słowacji jeden mieszany batalion, w którym znajdzie się znaczna część personelu i jednostek wsparcia z Czech. Dokładna wielkość brygady na Słowacji nie została jeszcze ustalona. Obecnie dowodzona przez Czechów jednostka liczy maksymalnie 3000 żołnierzy z różnych państw Sojuszu. Ponadto czescy żołnierze są obecni również na Litwie i Łotwie, przy czym aktualnie nie przewiduje się zwiększenia ich obecności w państwach bałtyckich.

Wzrost wydatków na obronność Republiki Czeskiej. W czasie szczytu w Wilnie minister obrony Jana Černochová oraz prezydent Petr Pavel przekazali sojusznikom informację o tym, że władze Republiki Czeskiej przyjęły ustawę, która ustala wydatki na obronność na poziomie co najmniej 2 proc. PKB. Celem tej zmiany jest nie tylko wypełnienie zobowiązań wynikających z członkostwa w NATO, ale przede wszystkim zwiększenie gotowości obronnej państwa. Przyjęty dokument zobowiązuje również przyszłe rządy Republiki Czeskiej do nieoszczędzania na obronności państwa i uwzględnienia przy opracowywaniu budżetu określonej minimalnej kwoty wydatków. Zasadniczej zmianie ulegną również zasady finansowania dużych, kilkuletnich projektów strategicznych, mających fundamentalny wpływ na zdolności obronne państwa i dysponujących budżetem przekraczającym 300 mln CZK. O tych projektach zdecyduje rząd. Zmiana w stosunku do dotychczasowej praktyki polegać będzie na tym, że Ministerstwo Obrony Republiki Czeskiej będzie dysponowało corocznie łączną sumą środków na projekty strategiczne, którą będzie mogło łatwiej wykorzystać na poszczególne projekty. Dzięki temu zapewnione zostanie stabilne finansowanie, większa przejrzystość oraz kontrola publiczna. Nowa ustawa pozwoli też na dokładniejsze rozpoznanie wydatków obronnych w innych resortach i włączenie ich do wspomnianych dwóch procent. Dokument będzie obowiązywać w przyszłorocznym budżecie państwa.

Zwiększenie potencjału obronnego. Władze Republiki Czeskiej wprowadziły również zmiany pozwalające na skuteczniejsze przygotowanie obywateli Republiki Czeskiej do udziału w obronie państwa oraz uatrakcyjnienie służby w rezerwie czynnej. Podwyższono dodatek rekrutacyjny dla nowych żołnierzy rezerwy czynnej oraz premię za ich pozytywną ocenę służby. Roczny dodatek rekrutacyjny wyniesie minimalnie 30 000 CZK (ok. 5610 PLN). Żołnierz rezerwy czynnej otrzyma rocznie 6000 CZK (ok. 1112 PLN) za ocenę bardzo dobrą i 9000 CZK (1683 PLN) za ocenę doskonałą. Nowelizacja wprowadza również dodatek stabilizacyjny dla żołnierzy rezerwy czynnej. Zapłata w wysokości 15 000 CZK (ok. 2805 PLN) będzie przysługiwać pozostałym żołnierzom rezerwy, którzy uczestniczyli w ćwiczeniach dobrowolnie lub na podstawie zarządzenia rządu. Ponadto ustawa umożliwia Ministerstwu Obrony wykorzystanie danych z systemów informatycznych administracji publicznej do planowania obronnego, nawet poza stanem zagrożenia narodowego lub wojny, a także rozszerza możliwości udziału ludności w obronie Republiki Czeskiej, jeśli byłoby to konieczne.

Podsumowanie. Zakończony, historyczny szczyt NATO w Wilnie przyniósł szereg konkluzji, stawiając przed członkami Sojuszu nowe wymagania, co łączy się też ze znacznie wyższymi wydatkami. Od czasu szczytu w Wilnie zobowiązanie do przeznaczania 2 proc. PKB na obronność jest traktowane jako „zalecane minimum”, a nie rekomendowany poziom. Dla Republiki Czeskiej oznacza to w szczególności, że dwa procent PKB uchwalone niedawno przez czeski parlament jest najmniejszą możliwą kwotą, jaką Czechy będą musiały przeznaczyć na obronność w przyszłości.

Szczyt NATO w Wilnie pokazał również, że Republika Czeska pozostaje stabilnym partnerem Ukrainy, potwierdzając, że państwo to zasługuje na członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej, przy czym wczesna akceptacja tego członkostwa w obecnej perspektywie pozostaje niemożliwa.